

Research Note

Green Recovery

เส้นทางและโอกาสสู่การเติบโตที่ยั่งยืน

November 10, 2020

บักวีเคราะห์

ชัยสิทธิ์ อนุชิตวรวงศ์

0-2208-3576

chaiyasit.anuchitworawong@krungthai.com

อติเดช พงศ์หวาน

0-2208-3598

atidej.phongwan@krungthai.com

Key Highlights:

- การแพร่ระบาดของโควิด-19 เผยให้เห็นถึงความอ่อนแอของการพัฒนาเศรษฐกิจรูปแบบเดิมซึ่งใช้ทรัพยากรธรรมชาติสิ้นเปลืองและไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม บทความนี้ต้องการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพลิกฟื้นและพัฒนาเศรษฐกิจหลังโควิด-19 ภายใต้งบประมาณที่จำกัด บนหลักการของ “ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม”
- การฟื้นฟูเศรษฐกิจแบบ Green Recovery เน้นไปที่การลงทุนในเทคโนโลยีสะอาด โครงการและอุตสาหกรรมต่างๆ ที่สร้างผลกระทบเชิงบวกต่อการเติบโตของเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มศักยภาพธุรกิจ อนึ่ง World Economic Forum คาดว่า การพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจสีเขียวที่ปล่อยคาร์บอนต่ำจะช่วยสร้างอาชีพได้สูงถึง 395 ล้านตำแหน่งทั่วโลกและอาจช่วยสร้างมูลค่าธุรกิจสูงถึง 10 ล้านล้านดอลลาร์ภายในปี 2030 แต่หากไม่ดำเนินการใดๆ เพื่อรับมือกับความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศในอนาคต อาจสร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจโลกสูงถึง 600 ล้านล้านดอลลาร์ภายในสิ้นศตวรรษนี้
- ถึงเวลาแล้วที่ภาครัฐไทยควรปรับตัวตามและมองหาโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ ภายใต้สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะมาตรการ Non-tariff barrier จากประเทศคู่ค้าซึ่งใช้ในการกีดกันสินค้าที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงความคาดหวังของนักลงทุนและกองทุนต่างชาติที่ใส่ใจ ESG มากขึ้น

Visit Us!

Krungthai
COMPASS

This report is not intended to provide the basis for any evaluation of the financial instruments discussed herein. The information was obtained from various sources; we do not guarantee its accuracy or completeness. In particular, information provided herein should be regarded as indicative, preliminary and for illustrative purposes only. There is no representation that any transaction can execute at such terms or price.

Information provided in this report is not intended to constitute legal, tax or accounting advice in relation to entering into any transaction and does not have regard to the particular needs of any specific person who may receive this report. Clients should consult their own financial advisors regarding the appropriateness of investing in any investment strategies discussed or recommended in this report and should understand that statements regarding future prospects may not be realized. While all information this presentation has been produced or compiled from sources believed to be reliable, the Bank makes no representation as to its accuracy or completeness.

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อเศรษฐกิจ ชีวิตและสุขภาพของคนในสังคม และสิ่งแวดล้อมในทั่วทุกมุมโลก ซึ่งเผยให้เห็นถึงความอ่อนแอของการพัฒนาเศรษฐกิจรูปแบบเดิม (Old Economic Paradigm) ซึ่งใช้ทรัพยากรธรรมชาติสิ้นเปลือง โดยที่ไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และยังสร้างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจทั้งในระดับมหภาค (ประเทศ) และระดับจุลภาค (ธุรกิจ/บุคคล) ส่งผลทำให้หลายภาคส่วนไม่มีรากฐานที่เข้มแข็งเพียงพอ ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ดีนักในยามที่ประเทศประสบวิกฤตหรือปัญหารุนแรง

คำถามสำคัญของโลกและประเทศไทยทุกวันนี้ คือ เราควรพลิกฟื้นและพัฒนาเศรษฐกิจไปในทิศทางใดหลังวิกฤตโควิด-19 ทั้งนี้ หลายฝ่ายมองว่าการฟื้นฟูเศรษฐกิจในรูปแบบเดิมคงไม่ใช่ทางเลือกที่ดีนัก เนื่องจากวิกฤตโควิด-19 และภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ตอกย้ำว่าการเติบโตของเศรษฐกิจทั่วโลกด้วยการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่รับผิดชอบ เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงซึ่งคิดเป็นจำนวนกว่า 50% ของจีดีพีโลกหรือราว 44 ล้านล้านดอลลาร์¹ ไม่ได้ช่วยสร้างความยั่งยืนในระยะยาว และยังทำให้ทุกภาคส่วน ไม่ใช่เฉพาะธุรกิจที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติสูงเท่านั้น ตกอยู่ในความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและภัยธรรมชาติรูปแบบต่างๆ ฉะนั้นหลายฝ่ายจึงมองหารูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืนกว่า โดยมุ่งไปที่การพลิกฟื้นและพัฒนาเศรษฐกิจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม (Green Recovery) ซึ่งน่าจะเป็นทางออกที่ดีกว่าในการสร้างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืนและเข้มแข็ง ประชาชนและธุรกิจพร้อมรับความไม่แน่นอนและแรงกระแทกจากปัจจัยภายนอกที่ยากจะคาดการณ์

Green Recovery คืออะไร

Green Recovery เป็นรูปแบบการพลิกฟื้นและพัฒนาเศรษฐกิจที่อยู่บนหลักการ “ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม” ซึ่งเน้นการเติบโตของเศรษฐกิจ การสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในสังคม และการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในสังคม โดยที่ไม่ส่งผลเสียหายต่อสภาพภูมิอากาศ ลดความเสี่ยงที่จะเกิดกับสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ ควบคู่กันไป

เมื่องบประมาณของภาครัฐมีอยู่อย่างจำกัด การฟื้นฟูเศรษฐกิจแบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและเกิดความยั่งยืนในระยะยาว เพื่อลดความเสียหายต่อเศรษฐกิจและสังคม หากเกิดวิกฤตหรือแรงกระแทกขึ้นอีกในอนาคต เป็นเรื่องที่ไม่ควรมองข้าม

คาดกันว่าหากประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม (Research and Innovation) รวมถึงประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม (Green Technology) ร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ จะช่วยเร่งการฟื้นตัวของเศรษฐกิจและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้เศรษฐกิจเติบโตได้อย่างยั่งยืน ซึ่งแตกต่างจากการฟื้นตัวในรูปแบบเดิมที่จะสร้างต้นทุนสูงต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

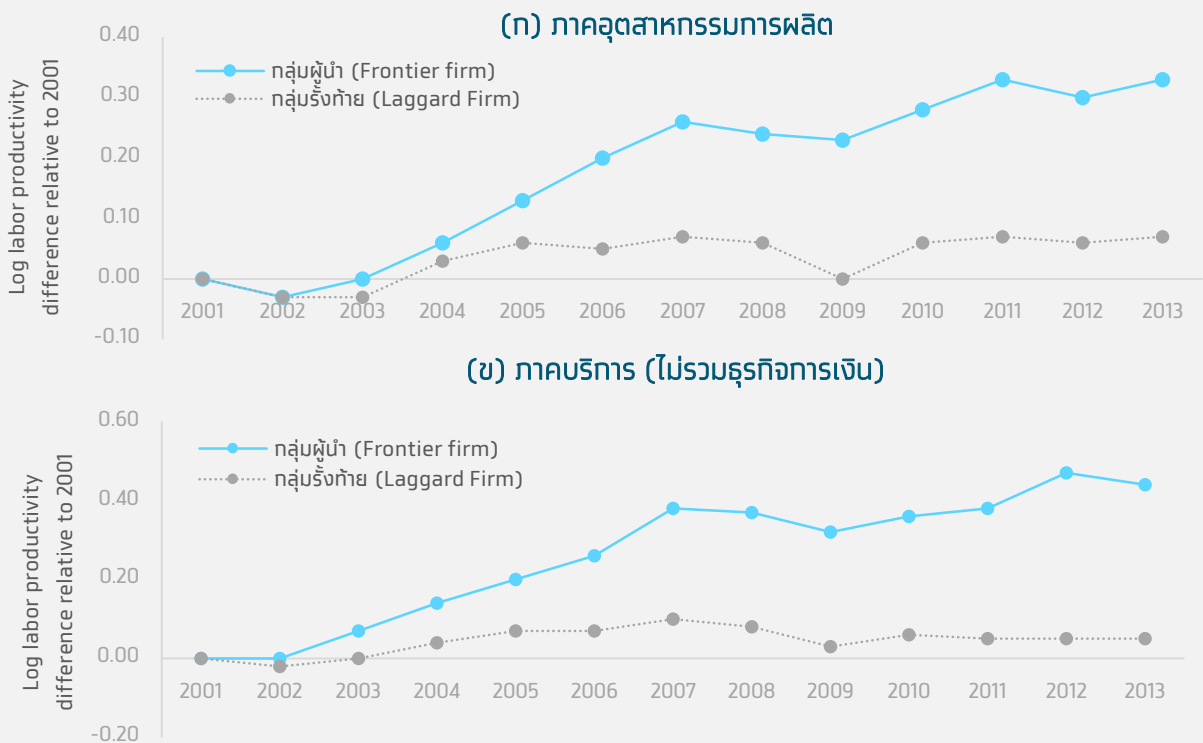
¹ World Economic Forum, 2020. Nature Risk Rising: Why the Crisis Engulfing Nature Matters for Business and the Economy.

ที่ผ่านมา มีการศึกษาหลายชิ้นที่ชี้ให้เห็นว่า **ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอันเป็นผลทั้งทางตรงและอ้อมจากกิจกรรมของคนและธุรกิจที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม จะส่งผลเสียต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมในระยะยาว** ยกตัวอย่างเช่น จากงานศึกษาของ Kahn, et al. (2019)¹² หากรัฐและเอกชนไม่ดำเนินมาตรการใดๆ ในการแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องเฉลี่ยปีละ 0.04 องศาเซลเซียส อาจทำให้รายได้ที่แท้จริงต่อหัวของประชากรลดลงมากกว่า 7% ภายในปี 2100 ซึ่งจะกระทบชีวิตความเป็นอยู่และกำลังซื้อของคนในอนาคต

นอกจากนั้น หากไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างทั่วถึง และขาดการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมในวงกว้าง อาจทำให้ความสามารถในการแข่งขันกระจุกตัวสูงในธุรกิจบางกลุ่มเท่านั้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำธุรกิจรายใหญ่ สะท้อนจากช่องว่างของผลิตภาพแรงงาน (Labor Productivity Gap) ระหว่างกลุ่มผู้นำธุรกิจระดับโลก (Global Frontier Firm) ที่เน้นการลงทุนวิจัยและพัฒนา และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า และกลุ่มรั้งท้าย (Laggard Firm) ที่ไม่สนใจนวัตกรรม ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นสูงในช่วงที่ผ่านมา ทั้งในภาคอุตสาหกรรมการผลิต และภาคบริการ (รูปที่ 1) ผลที่ตามมาอาจทำให้การจ้างงานกระจุกตัวสูงอยู่เพียงในธุรกิจบางกลุ่มและกลายเป็นความเหลื่อมล้ำในระดับธุรกิจได้

รูปที่ 1

ช่องว่างของผลิตภาพแรงงานระหว่างกลุ่ม Frontier และ Laggard กว้างขึ้น

ที่มา: Andrews, D., Criscuolo, C., Gal P.N. 2016. "The Global Productivity Slowdown, Technology Divergence and Public Policy: a Firm Level Perspective", OECD.

หมายเหตุ: 1) ผลิตภาพแรงงาน คือ สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของผลผลิตต่อจำนวนแรงงาน

2) Frontier firm คือ กิจการที่อยู่ในกลุ่ม Top 5% ที่มีผลิตภาพแรงงานสูงสุด ส่วน Laggard firm คือ กิจการอื่นที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่ม Frontier firm

¹² Kahn, M., Mohaddes, K., Ng, R.N.C., Pesaran, M.H., Raissi, M., Yang J.C. 2019. Long-Term Macroeconomic Effects of Climate Change: A Cross-Country Analysis. IMF Working Paper No. 19/215.

โดยรวมแล้ว เพื่อให้การฟื้นฟูเศรษฐกิจในช่วงหลังวิกฤตโควิด-19 สามารถตอบโจทย์ การเติบโตของเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อมกับลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้อย่างแท้จริง รัฐบาลของแต่ละประเทศ ควรที่จะหันมาทบทวนนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยสนับสนุนการลงทุน ในโครงสร้างพื้นฐานและกิจการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยการลงทุนของ ภาครัฐอาจเน้นการส่งเสริมในมิติต่างๆ เช่น (IMF 2020³ และ Hepburn et al. 2020⁴)

- **การส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศ** เช่น พลังงานหมุนเวียน โครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะ ระบบขนส่งสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลสำหรับการทำงานทางไกล (Teleworking) ในยุค New Normal
- **การพัฒนาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอัจฉริยะที่เท่าทันต่อสภาพภูมิอากาศ (Climate-Smart Technology)** รวมถึงการปรับปรุงประสิทธิภาพระบบ กักเก็บพลังงานไฟฟ้า เทคโนโลยีดักจับและกักเก็บคาร์บอน และฉนวนกัน ความร้อน
- **การยกระดับการผลิตในห่วงโซ่มูลค่าของภาคเกษตรให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม**
- **การสนับสนุนการปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศ (Climate Change Adaptation)** เช่น การป้องกันน้ำท่วม การก่อสร้างถนนหรืออาคารที่พร้อมรับมือกับสภาพ ภูมิอากาศ
- **การหลีกเลี่ยงการลงทุนในกิจกรรมที่ปล่อยคาร์บอนสูง** เช่น พลังงานไฟฟ้า ที่ผลิตจากเชื้อเพลิงฟอสซิล รถยนต์ที่ใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล เป็นต้น
- **การสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือกับอุตสาหกรรมสีเขียวหรือกิจกรรมที่ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม** สำหรับอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมที่ไม่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม ภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือแบบมีเงื่อนไข โดยผู้ประกอบการ ต้องให้คำมั่นที่จะลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกหรือการปรับเปลี่ยนไปสู่ กระบวนการผลิตแบบคาร์บอนต่ำ
- **การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม** รวมถึงการอบรมและยกระดับศักยภาพของแรงงานให้สอดคล้องกับ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

³ IMF. 2020. Greening the Recovery. Special Series on Fiscal Policies to Respond to COVID-19.

⁴ Hepburn, C, O'Callaghan, B., Stern, N., Stiglitz, J., Zenghelis, D. 2020. Will COVID-19 Fiscal Recovery Packages Accelerate or Retard Progress on Climate Change? Oxford Review of Economic Policy 36(S1).

ผลประโยชน์ในระยะยาวของ Green Recovery

การปรับเปลี่ยนแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม จะช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจไปพร้อมกับการจ้างงานใหม่ที่ยั่งยืน รวมถึงช่วยเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจจากเศรษฐกิจที่พึ่งพาภาคการผลิตที่ปล่อยคาร์บอนสูงและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง สู่เส้นทางที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนมากขึ้น ตัวอย่างผลกระทบเชิงบวกต่อเศรษฐกิจและสังคมจากการฟื้นฟูเศรษฐกิจแบบ Green Recovery เช่น

- การใช้ประโยชน์จากอาหาร ที่ดิน ทรัพยากรทางทะเลอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า การพัฒนาและออกแบบโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูระบบนิเวศทางธรรมชาติ และการใช้พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าในกระบวนการผลิต จะช่วยสร้างโอกาสทางธุรกิจ คิดเป็นมูลค่าเศรษฐกิจที่สูงถึงราว 10 ล้านล้านดอลลาร์ และช่วยสร้างงานเพิ่มขึ้นอีก 395 ล้านตำแหน่งงานในสาขาเศรษฐกิจต่างๆ ภายในปี 2030 (World Economic Forum, 2020)⁵
- การพัฒนาและลงทุนในพลังงานหมุนเวียนจะช่วยสร้างงานใหม่กว่า 40 ล้านคน ภายในปี 2050 และยังคงผลิตต่อคุณภาพอากาศและสุขภาพของประชาชน ซึ่งจะทำให้ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของคนลดลง (International Renewable Energy Agency, 2020)⁶
- ในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา การสนับสนุนการฟื้นฟูระบบนิเวศ (Ecosystem Restoration) เพิ่มโอกาสในการจ้างงานทั้งทางตรงและอ้อมราว 221,000 คน และสร้างมูลค่าเศรษฐกิจถึง 9.5 พันล้านดอลลาร์ฯ ต่อปี และอาจช่วยหนุนการใช้จ่ายภาคครัวเรือนได้ราว 1.6 หมื่นล้านดอลลาร์ฯ

โดยรวมแล้ว การปรับเปลี่ยนแนวทางในการฟื้นฟูเศรษฐกิจโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปด้วยนอกจากจะช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศและนำไปสู่การจ้างงานแล้วยังช่วยทำให้ประเทศมีภูมิคุ้มกันต่อวิกฤตหรือปัจจัยเสี่ยง (Shock) อื่นๆ ในอนาคตอีกด้วย

⁵ World Economic Forum, 2020. The Future of Nature and Business. New Nature Economy Report II

⁶ IRENA, 2020. Measuring the Socio-Economics of Transition: Focus on Jobs. International Renewable Energy Agency, Abu Dhabi

ต่างประเทศใช้มาตรการอะไร เพื่อหนุน Green Recovery

จากการศึกษาของ OECD (2020) ประเทศในกลุ่ม OECD จำนวน 30 ประเทศ และประเทศภาคี อาทิ จีน อินเดีย มีการกำหนดนโยบายและมาตรการที่สนับสนุนการฟื้นฟูเศรษฐกิจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมสำคัญๆ เช่น

- การสนับสนุนเงินอุดหนุนและเงินกู้กับระบบขนส่งสาธารณะที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียน พลังงานสะอาด
- การให้เงินสนับสนุนแก่ภาคครัวเรือนและธุรกิจในการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและการใช้พลังงานหมุนเวียน
- การสนับสนุนเงินทุนในการดำเนินโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศ เพื่อสร้างงานและกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

ตารางที่ 1 สรุปมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยจำแนกตามสาขาเศรษฐกิจ โดยระดับความเข้มของสีเขียวสะท้อนจำนวนมาตรการที่มีการใช้ในประเทศ OECD และประเทศภาคีอื่นๆ เพื่อส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าความสนใจกระจุกอยู่ในสาขาพลังงาน การขนส่งทางบก การเกษตร อุตสาหกรรมหนัก และการก่อสร้างอาคารให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

ตารางที่ 1

มาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จำแนกตามสาขาเศรษฐกิจ

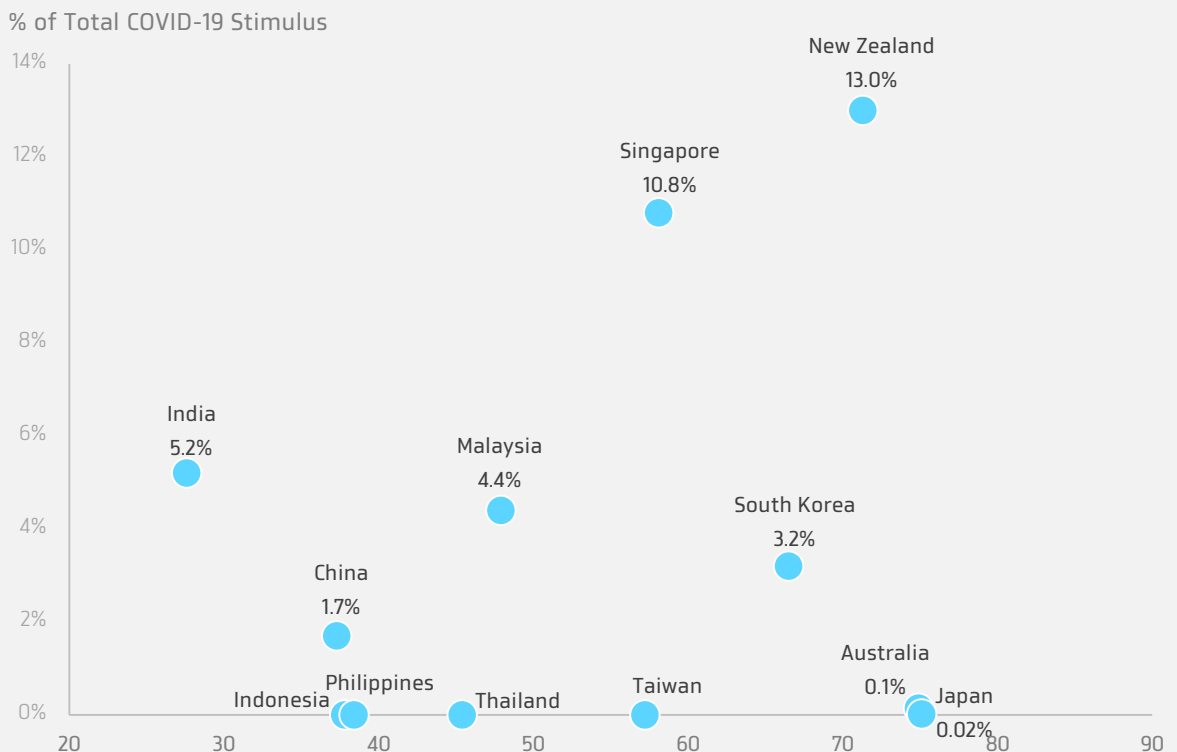
ประเภทมาตรการ	พลังงาน	การบิน	การขนส่งทางบก	การขนส่งทางเรือ	อุตสาหกรรมหนัก	อาคาร	เกษตรกรรม	ป่าไม้	การจัดการขยะ	อื่นๆ
การลดหย่อนภาษี/ การให้เงินอุดหนุน	Dark Green	Light Green	Dark Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Dark Green
เงินช่วยเหลือ เงินกู้	Dark Green	Light Green	Dark Green	Light Green	Dark Green	Dark Green	Light Green	Light Green	Light Green	Dark Green
เงินอุดหนุนด้าน R&D	Dark Green	Light Green	Dark Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green
การเปลี่ยนแปลงด้านกฎระเบียบ	Dark Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Dark Green
การเพิ่มทักษะ	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green
อื่นๆ	Light Green	Light Green	Dark Green	Light Green	Light Green	Dark Green	Light Green	Light Green	Dark Green	Light Green

¹⁷ OECD. 2020. Making the Green Recovery Work for Job, Income, and Growth. October 6, 2020.

หากพิจารณาประสบการณ์ของสหภาพยุโรป พบว่า European Green Deal เป็นนโยบายหลักของสหภาพยุโรปที่มุ่งเน้นการฟื้นฟูและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อขับเคลื่อนสหภาพยุโรปไปสู่ความมั่นคง มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการแข่งขันสูง รวมทั้งมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero Emission) ภายในปี 2050 ทั้งนี้ นโยบายนี้มีกรอบวงเงินสนับสนุนจำนวน 7.5 แสนล้านยูโร ซึ่งจะถูกนำไปใช้ในโครงการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การพัฒนาพลังงานหมุนเวียน การลงทุนในเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การพัฒนานวัตกรรมในภาคอุตสาหกรรม การสนับสนุนระบบขนส่งคาร์บอนต่ำ การส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน การปรับปรุงและยกระดับมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับประเทศในแถบเอเชีย นั้น จากข้อมูลของ ING Bank N.V. (รูปที่ 2) ชี้ให้เห็นว่าประเทศส่วนใหญ่ เช่น อินโดนีเซีย ออสเตรเลีย ไต้หวัน ญี่ปุ่น ไทย ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการใช้งบประมาณ (ที่มีอยู่อย่างจำกัด) ไปในการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังโควิด-19 ไปในทิศทางที่มีความยั่งยืนกว่าในอดีตมากนัก จะมีเพียงนิวซีแลนด์และสิงคโปร์ที่มีการจัดสรรเงินประมาณในด้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสูงถึงราว 10-13%

รูปที่ 2

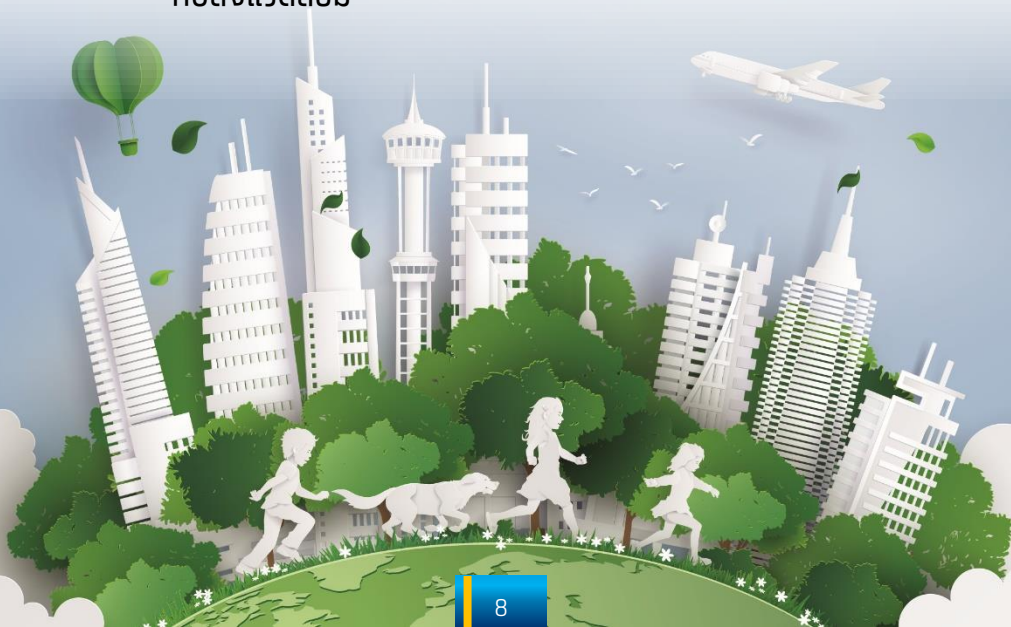
สัดส่วนวงเงินงบประมาณที่ใช้ในด้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Spending) เทียบกับดัชนีชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Performance Index)

ที่มา: Yale Center for Environmental Law & Policy และ ING Bank N.V. วิเคราะห์โดย Krungthai COMPASS
หมายเหตุ: ING Bank N.V. รวบรวมข้อมูลวงเงินงบประมาณที่ใช้ในการเยียวยาและฟื้นฟูเศรษฐกิจถึงเดือน มิ.ย. 2020

ตัวอย่างโครงการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนในประเทศแถบเอเชีย ซึ่งจะมีความแตกต่างกันตามบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ

- **นิวซีแลนด์:** การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและการปรับเปลี่ยนจากการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลไปสู่การใช้พลังงานสะอาดในภาคอุตสาหกรรม การใช้พลังงานหมุนเวียน การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการจัดการและใช้ประโยชน์จากขยะและของเสีย การฟื้นฟูและอนุรักษ์ธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบนิเวศ เป็นต้น
- **สิงคโปร์:** การพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Town) ซึ่งสนับสนุนภาคครัวเรือนในการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ การนำน้ำฝนกลับมาใช้ใหม่ การสร้างระบบป้องกันน้ำท่วมและป้องกันชายฝั่งจากระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้น ล่าสุดได้มีแผนที่จะนำเข้าพลังงานหมุนเวียนจากมาเลเซีย รวมทั้งจะติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์เพิ่มเติม รวมถึงการสนับสนุนการวิจัยด้านพลังงานที่ปล่อยคาร์บอนต่ำ
- **มาเลเซีย:** การเปลี่ยนคอมโพเนนต์ให้เป็นแบบ LED การสนับสนุนการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์บนหลังคา การลงทุนของภาคเอกชนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์
- **เกาหลีใต้:** มีการประกาศใช้ South Korea's Green New Deal ซึ่งเน้นที่การฟื้นฟูและกระตุ้นเศรษฐกิจควบคู่กับการจัดการความท้าทายด้านสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม อาทิ โครงการสนับสนุนการพัฒนาพลังงานหมุนเวียน การสนับสนุนการเดินทางและการขนส่งสีเขียว (Green Mobility) การลดการใช้พลังงานในภาคอาคาร รวมถึงการปรับเปลี่ยนไปสู่เมืองอัจฉริยะและคาร์บอนต่ำ
- **จีน:** การพัฒนาพลังงานหมุนเวียน การสนับสนุนการใช้รถยนต์ไฟฟ้าและรถไฟความเร็วสูง รวมทั้งมีการจัดตั้งกองทุน National Green Development Fund เพื่อลงทุนทางด้านจัดการมลพิษ การฟื้นฟูระบบนิเวศ การปลูกป่า การอนุรักษ์พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาพลังงานสะอาด ระบบขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

Implication:

- ผลกระทบของโควิด-19 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความเชื่อมโยงกันของปัญหาสุขภาพ สิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ทั้งในระดับประเทศ ระดับเมือง ระดับองค์กร และระดับครัวเรือน นอกจากนี้ โควิด-19 เป็นอีกบททดสอบหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงความอ่อนแอและไม่ยั่งยืนของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในช่วงที่ผ่านมา **ในภาวะที่ภาครัฐมีความจำเป็นเร่งด่วนในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมให้กลับมาขับเคลื่อนได้ใหม่อีกครั้ง และต้องใช้เงินงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด นับว่าเป็นจังหวะที่เหมาะสมที่ภาครัฐจะทบทวนรูปแบบในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยกำหนดทิศทางและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ** ทั้งทางด้านการผลิต การใช้ปัจจัยการผลิตทั้งแรงงาน คุณ และทรัพยากรธรรมชาติ รวมไปถึงโครงสร้างตลาด **ไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน** โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและโอกาสที่จะสร้างความเท่าเทียมในสังคม รวมถึงเปิดโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมในประโยชน์จากการเติบโตของเศรษฐกิจ
- **สำหรับประเทศไทยนั้น** ก่อนที่จะเกิดวิกฤตโควิด-19 รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ซึ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือ BCG Model โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ไว้แล้ว ดังนั้น จึงน่าจะเป็น **โอกาสที่รัฐบาลจะขับเคลื่อนการฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังวิกฤตโควิด-19 โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม (Green Recovery) และสอดคล้องกับ BCG Model และที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจหลังวิกฤตโควิด-19 ของหลายประเทศทั่วโลก** ซึ่งจะช่วยสร้างรายได้และสร้างงานใหม่ (โดยเฉพาะกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม) อย่างไรก็ดี รัฐบาลต้องมีความชัดเจนในการจัดการและแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของคุณภาพสิ่งแวดล้อมและฟื้นฟูระบบนิเวศอย่างยั่งยืน สร้างความตระหนักรู้ ปรับความคิดของคนในสังคม รวมถึงปรับโครงสร้างการผลิตต่างๆ ให้มีการปล่อยคาร์บอนสุทธิน้อยลงหรือเป็นศูนย์ในระยะยาว
- **ขณะเดียวกันภาคธุรกิจและภาคครัวเรือนจำเป็นต้องปรับตัวตามเพื่อที่จะได้ประโยชน์จากโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ ภายใต้สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป** สำหรับภาคธุรกิจแล้ว มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัวโดยให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจที่ไม่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ทั้งนี้ในระยะหลัง เราจะได้ยินว่าผู้ประกอบการรายใหญ่ให้ความสำคัญมากขึ้นกับ Green Supply Chain ซึ่งคู่ค้าและพันธมิตรที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ ควรเร่งปรับตัวเพื่อทำให้การผลิตสินค้าและวัตถุดิบของตนเองเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มหรือสร้างมูลค่าของสินค้าและบริการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่ใส่ใจกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพราะมีเช่นนั้นแล้ว ภาคธุรกิจไทยโดยรวมอาจสูญเสียโอกาสในการส่งออกสินค้าไปในตลาดต่างประเทศที่ใส่ใจกับประเด็นความยั่งยืนและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยประเทศคู่ค้าอาจใช้มาตรการ Non-tariff เพื่อกีดกันสินค้าที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมก็เป็นได้ นอกจากนี้ ธุรกิจที่ไม่เร่งปรับตัว อาจไม่ได้รับความสนใจจากนักลงทุนและกองทุนต่างชาติที่ให้ความสำคัญกับ Environmental, Social, and Governance (ESG) ส่วนภาคครัวเรือนเอง ก็ต้องเพิ่มทักษะใหม่ๆ หรือเปลี่ยนทักษะให้สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานที่เปลี่ยนไปจากการเข้ามาของเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่และธุรกิจสีเขียวเช่นกัน